

opusdei.org

Vzgoja predšolskih otrok

Vzgoja je znanost in umetnost ... To besedilo govori o tem, kako se lotiti te umetnosti v zgodnjem otroštvu.

15. Nov. 2015

Današnja vzgoja je drugačna. V zadnjih petdesetih-šestdesetih letih smo se soočali s spremembami v družbi po vsem svetu. Vse se spreminja, tudi način vzgoje in izobraževanja otrok.

Dandanes družba prevzema značilnosti potrošništva, sebičnosti, individualizma, kar nas pripelje do tega, da ljudje govorijo o t. i. "lahki kulturi". Našemu življenju v mnogih okoliščinah vlada občutek udobja. Obstaja prepričanje, da je to, kar me dela srečnega, tisto, za kar ne potrebujem vlagati nič truda. Vse, kar je povezano s samo osebo, ni zaželeno. Počasi lahko ugotavljamo, da ta način razmišljanja naredi ljudi nezadovoljne in žalostne, zaskrbljene, saj izgubijo visoke ideale, za katere bi lahko živeli. Zaradi takega načina razmišljanja je za mlade lahko živeti z drogami, alkoholom ali preprosto brez vsake odgovornosti, s tem pa so nezmožni izgrajevati in oblikovati svojo družino.

S te perspektive vzgoja postane cilj za naše otroke, saj jih želimo oblikovati v močne in celostne osebe, ki bodo imele možnost biti osebe z

vrednotami, dobri uslužbenci, dobri očetje, mame za ves svet. Družina je namreč temelj družbe. Karkoli naredimo dobrega v življenju naših otrok, bo pozitivno vplivalo na našo celotno družbo. Vzgoja je znanost in umetnost. Znanost zato, ker moramo vedeti, se naučiti delati nekatere stvari bolje. Umetnost zaradi tega, ker je vsak otrok in vsaka okoliščina drugačna; tu ni pravil.

Kljub temu, da je vpliv družbe zelo pomemben, je veliko situacij, v katerih smo, ki se oblikujejo ali so posledica vzgoje doma. Starši so najpomembnejše orodje za vzgojo otrok.

KAJ POMENI “VZGAJATI”?

Beseda vzgoja se lahko razlaga na veliko različnih načinov. Za potrebe tega zapisa jo bomo definirali kot “izboljšanje človeških sposobnosti”. Pod besedo izboljšanje mislimo na biti boljši vsak dan in se stalno

izboljševati; iskati dobro za druge. Sposobnost se nanaša na človeške značilnosti kot sta razum in volja. Ljudje smo narejeni iz telesa in duše, vzgoja pa mora biti osredotočena na oboje. Telo: športna vzgoja, zdravje, čistoča, oblačenje, itd. Duša: razum, volja, čustva, občutja, itd.

Vzgoja je povezana z vsem, ničesar ne moremo pustiti ob strani, zato potrebujemo razumevajočo vzgojo. Če želimo vzgajati samo razum, bomo učili, ne pa tudi vzgajali. Če se posvečamo le materialnim stvarim, bomo usposabljali, če pa se usmerimo hkrati tudi na razum in voljo, lahko rečemo, da oblikujemo in vzgajamo, s tem je naša vzgoja celostna.

Učenje

Za vsa živa bitja velja, da imajo bolj senzibilna obdobja, v katerih imajo vsa potrebna nagnjenja za učenje. Ta obdobja so neprostovoljna.

Pri ljudeh prav tako obstajajo ta obdobja, v katerih je mogoče intenzivnejše učenje. Na primer, ko se majhni otroci začnejo učiti jezik, je njihov celoten organizem osredotočen na učenje jezika, zato je učenje angleščine, francoščine, nemščine lažje. Nasprotno je pri odraslih učenje tujega jezika težje, čeprav ne nemogoče, vendar težje. Vložiti morajo namreč več truda in časa.

Kot starši moramo poznati otrokova obdobja za usposabljanje, učenje in oblikovanje, da bi bila vzgoja lažja in bolj uspešna.

Veliko stvari se otroci kot majhni naučijo tako, da posnemajo starše, zato moramo biti trden zgled zanje. Poleg tega potrebujejo ponavljanje teh dejanj, da bi se lahko iz našega zgleda naučili.

Razum in volja gresta skupaj — ne moramo ju ločiti.

Vzgoja volje

Starši običajno dajejo prednost fizičnemu razvoju, pridobivanju dobrih ocen v šoli ali raznih zmožnosti, ki bi otrokom koristile v prihodnosti. Kljub temu pa je motor življenja volja in če je obrnjena na resnično dobro, bomo v tem primeru dobili pokončno žensko ali moškega, ki bo sposoben biti odgovoren v svojem življenju. Dandanes se veliko govori o čustveni inteligenci, sposobnosti, ki nam pomaga obdržati razumsko učinkovitost, da lahko funkcioniramo kot celostne osebe, brez da bi pustili, da instinkti vladajo našim življenjem, tako da se izogibamo, da nas vodijo ali zmedejo čustva do te mere, da se obrnejo proti nam, ko bi jih potrebovali, da nas vodijo. Čustveno življenje mora biti vodeno z dobro razvito voljo.

Tako kot je razum sposobnost, ki nam pomaga razumeti stvarnost, se

zavedati, reševati probleme, ločiti med resnico v vseh njenih oblikah, nam volja pomaga želeči si dobro, tisto dobro, ki ga razum zaznava kot resnično. Volja je tudi sposobnost, ki nam omogoča doseči, kar si v življenju želimo. Poznamo jo tudi pod izrazom “moč odločanja”.

Vzgoja volje je povezana s samokontrolo, ki potrebuje razvoj vrlin, ki bodo v podporo osebnosti otroka.

Da bi vzgajali voljo, potrebujemo nekaj faz:

1. *Življenjski projekt*: Kot starši se moramo ustaviti in premisliti, kaj si želimo za vsakega otroka posebej. Ko so otroci majhni, se morajo starši odločiti, kako želijo vzgojiti svojega otroka, da bi mu omogočili, da raste v celi svoji osebnosti.
2. Da bi njihova *inteligenca rasla*, morajo starši pomagati otrokom

razmišljati na ustrezen način, da bi pridobili dobre navade, ki bi jim omogočale uporabiti moč odločanja v času njihovega odraščanja.

3. Življenjski projekt mora imeti *cilje*, ki jih je mogoče doseči. Starši se morajo vprašati o vsakem otroku posebej, kako lahko razvija svoje intelektualne in telesne zmožnosti in sposobnosti, na kakšen način ljubi, na kakšen način sklepa prijateljstva, na kakšen način se uči učenja, ali bo ljubezniva oseba. Glede na to, morajo starši delati majhna dejanja v smeri ljubeznivosti, odgovornosti, učenja ...
4. *Vzemite si čas*. Potrpljenje. Čakati in vedeti morate, kako je potrebno zahtevati od vaših otrok določeno temeljno obnašanje. Včasih mislimo, da nekatere stvari ne zahtevajo truda, vendar pa vzgoja pomeni

stalno vlaganje truda.

Samokontrola ni vedno ista. V različnih okoliščinah se lahko zviša ali zniža. Rezultati pa se vidijo šele čez dolgo časa.

Sadove današnje vzgoje boste lahko verjetno videli šele čez nekaj let.

5. *Najdite navdih.* Morate pomagati otrokom, da bi dobili prava prepričanja in ustrezne cilje, da bi obdržali navdušenje za življenje, stvari, za katere naj bi se borili. Vse je povezano z osebnostjo, ki je pri vsakem otroku drugačna, torej mora biti vsaka osebnost oblikovana na drugačen način. Starši morajo pomagati otroku nadzorovati svoje notranje moči, da bi pridobil zaupanje in dosegel zadane cilje.
6. *Oblikujte kreposti.* Kreposti so formalno-moralno dobro značaja in obnašanja. Otroke je potrebno vzgajati s krepostmi

(oblikovati njihovo obnašanje na resnicoljuben in moralen način). Med prvim in drugim obdobjem otroštva so kreposti, ki jih je dobro oblikovati red, velikodušnost, ubogljivost, poslušnost in iskrenost, saj je to zelo občutljivo obdobje za njihovo oblikovanje, hkrati pa moramo izkazovati vse ostale.

DA BI NEKAJ VEDELI O NAŠIH OTROCIH

Najprej moramo poznati nekaj splošnih lastnosti otrok v obdobju med četrtem in sedmim letom, da bi lahko spoznali našega otroka. To znanje bo pomembno za to, da bi znali razločiti med različno občutljivimi obdobji v otrokovem razvoju in da bi vedeli, kdaj začeti oblikovati določene kreposti.

4-letnik

Ti otroci radi veliko govorijo in sprašujejo — to je obdobje “ZAKAJ”, starši pa morajo poskušati potrpežljivo odgovarjati na vsa njihova vprašanja, kar je zelo pomembno za pridobitev otrokovega zaupanja.

Ti otroci so običajno zelo družabni. Večina stvari, ki se jih naučijo v vrtcu je preko igre.

Njihove igre so večinoma domišljajske, včasih mešajo stvarnost z namišljenim svetom iz njihovih iger. Radi delajo veliko stvari: obiskujejo kmetije, se igrajo z živalmi, radi gredo na letališče, plažo, vse jih lahko preseneti, kar je zelo pomembno za učenje in vzgojo. Vsak prostor ima svoja pravila, ki se jih je potrebno držati, potrebno je delati različne stvari.

Radi se gibljejo. Ko rišejo, to delajo veliko bolj harmonično, s celim

telesom, hkrati pa radi govorijo o tem, kar ustvarjajo.

Red je zelo pomemben v tem obdobju; to je vzrok, zakaj otrok potrebuje določeno mesto za shranjevanje vseh svojih stvari: igrač, barvic, oblačil itd.

So zelo radovedni glede razlik med dečki in deklicami, zato je potrebno, da jih glede tega usmerjajo starši.

5-letnik

Pri petih letih postanejo otroci malo bolj zreli. Začnejo razmišljati, kaj bodo v prihodnosti, življenju želijo dati svoj lasten pečat.

Pri petih letih ima otrok določeno mero samokontrole; lahko komunicira na prijaznejši način. Živi v svetu sedanjosti. Ima svoj prostor pri mizi, svoja oblačila, kolo, svojo posteljo; kraji, ki jih rad obiskuje so svet, v katerem se počuti varnega.

Vrtec je najboljši kraj, kjer se lahko nahaja; rad ima svojo vzgojiteljico in ostale otroke, kljub temu pa je njegova mama najpomembnejša oseba v njegovem življenju.

Resničen svet je bolj privlačen od namišljenega.

Velikokrat lahko ostane doma, da bi se igral s svojimi igračami. Družinski svet je zelo pomemben. Rad posluša izkušnje svoje mame iz njenega otroštva.

Njegova vprašanja so: “Kako lahko uporabim to? Iz česa je narejeno to? Kako to deluje?”

Ko dela v vrtcu, se lahko zadostno zbere. Ko potrebuje pomoč, zanjo prosi odrasle. Lahko prevzema manjše odgovornosti; zato je to dober čas, ko se mu lahko zaupa manjše odgovornosti ali naloge doma — naloge, ki jih je zmožen izvesti.

Začenja razmišljati preden začne govoriti. Rad se šali na račun drugih.

V tem obdobju se otroci radi učijo in jim je všeč, da jih učijo drugi. Radi pridobivajo znanje in so ubogljivi.

V tem obdobju je čas za učenje prvih črk.

Ima malo občutka za sramežljivost in nesrečo. Išče potrditev in mu je všeč, da mu drugi povedo, da dela stvari dobro. Rad prinaša svoje izdelke iz vrtca domov.

6-letnik

Otroci niso več tako ubogljivi kot pri petih letih. Pri petih letih in pol začnejo biti občasno bolj spontani. Zahtevajo veliko več in so veliko bolj jezljivi.

Zgodi se jim nekaj psiholoških in telesnih sprememb, saj je to prehodno obdobje. Začnejo jim

izpadati mlečni zobje, hitro lahko zbolijo (ušesa, grlo, nos). V tem obdobju se določi, katero roko bodo uporabljali kot glavno. Oko se dokončno razvije, nekateri otroci začnejo uporabljati očala.

Pri teh letih je težje, da otroci sprejemajo odločitve. Ne razločijo še točno med tem, kaj je prav in kaj je narobe. Ne nadzorujejo popolnoma vsega svojega gibanja in vzgibov. Njihovi odnosi z drugimi so težavni — nekateri se začnejo veliko prepirati in za vsako malenkost. Želijo biti prvi v vsem, želijo zmagati. Iščejo ljubezen in pozornost drugih.

Ko otrok doživi močno čustvo, reagira s celotnim telesom. Pleše, ker je vesel. Zbudi se, ko ima nočne more. Preko dneva se njegovo čustveno stanje nenehno spreminja. Včasih je vesel in potem je kar naenkrat žalosten ali jezen. Veliko se

giblje in dela izraze na obrazu, da bi s tem izrazil svoja čustva.

Pri šestih letih se otroci poistovetijo z vsem okoli sebe, zato je to dober trenutek za dramatizacijo. Lahko pišejo, vendar se velikokrat zmotijo ali zamenjajo črke. Lažje jim je igrati se z enim prijateljem kot z dvema. Pri igri vlada občutek vzajemnosti: “To je za to.”

Živijo med dvema svetovoma — šolo in domom, kar včasih ni lahko. Lahko je problematično, če učitelj ni tako prijazen ali če so učne metode preveč toge in osredotočene le na šolsko učinkovitost pri ocenah. Kljub temu je nekaj pritiska običajna stvar in del otrokovega razvoja.

Otroci s šestimi leti začenjajo razumeti in se učiti iz knjig ter s pomočjo branja.

Učijo se, da lahko vsi delamo napake, tudi njihova mama in oče.

7-letnik

To obdobje je znano po razumskem razmišljanju. Pri sedmih letih nastopi za otroka obdobje umirjenosti.

Lahko se zbere za dolgo časa.

Posluša, rad bere in posluša druge brati zgodbe, rad gleda televizijo, posluša radio. Starši mislijo, da je bolj priden, zdi se sramežljiv. Je bolj zrel.

Otroci želijo, da drugi spoštujejo njihove občutke. Potrebujejo čas za premikanje in čas za razmišljanje o sebi. Bolje se zavedajo samih sebe in drugih.

Po malem se začenjajo ločevati od svoje mame, vendar pa se zbližujejo s svojim očetom, z brati, sestrami, prijatelji.

Sedemletniki imajo radi svojo učiteljico. Bolje jim gredo krajše zaposlitve.

Začnejo razlikovati med ustreznim in neustreznim obnašanjem. Imajo željo po lastnini, zato lahko kdaj prinesejo domov stvari, ki niso njihove.

S sedemletnikom se lahko pogovarjate in on vas bo razumel. Znajo se igrati, vendar pa jim ni všeč, če izgubijo.

STARŠI IN ČLOVEŠKE KREPOSTI

Dobro vzgajati ne pomeni samo poznati svoje otroke. Povezano je z namenom, kaj želimo od njih.

Cilji, ki jih imamo kot starši, morajo biti povezani z razumom in z voljo.

Volja brez razuma je slepa (razum + volja = sreča).

Za vzgojo je torej potrebnih veliko različnih stvari: dobro oblikovan razum v tem, kar je dobro in kar ni,

močna volja, da bi dosegli resnično dobro, ter kreposti za okrepitev volje.

Zrelost

Zrelost sestoji iz pridobivanja določenih odgovornosti sočasno s tem, ko se odreče nekaterim pravicam. Na primer petletnik ni upravičen, da bi mu pomagali pri hranjenju, saj mora jesti sam; korak za korakom morajo otroci delati stvari, ki so jih sposobni izvesti. To pomeni biti zrel.

Vsaka starost vključuje zrelost do določene točke, zrelost je ravnovesje med pravicami in dolžnostmi. Ko je otrok majhen (2-3 leta) mora ubogati svoje starše v vsakem trenutku.

Avtoriteta je vrednota, odgovornost in krepost tistega, ki vzgaja.

Navade

Starši so potrebni pri pridobivanju navad. Majhni otroci potrebujejo zgled svojih staršev, točne ideje in avtoriteto, ki bi jim prišla blizu. Morajo pridobivati majhne odgovornosti korak za korakom. Ponavljati morajo dejanja s prepričanjem, da delajo stvari pravilno.

Starši morajo podpreti vzgojo s svojim zgledom v treh stvareh: resnica, dobro in lepota. Od zgodnjega otroštva morajo otroci vse v življenju ceniti z vidika teh treh razsežnosti. Le na ta način bodo lahko cenili resnično pomembne plati vsega v življenju: prijateljstvo, poslušnost, velikodušnost, prijaznost, družina ...

Osnovne kreposti, ki jih je potrebno vzgajati med 4. in 7. letom so red, velikodušnost, ubogljivost, iskrenost.

Da ali ne

Ko otroci odraščajo, potrebujejo potrditev ali zanikanje svojih staršev o pravih ali napačnih dejanjih. Starši morajo reči “da” pravih ravnanjem ali dobro narejenim rečem in “ne” neustreznim in nepravilnim ravnanjem. To mora biti stalno in v vsaki podobni situaciji.

Zelo pomembno je razločevati med neustreznim vedenjem, ki je načrtovano z namenom, in napakami, ki so posledica dejanj, storjenih brez razmišljanja in nimajo namena.

Da in ne sta kot zavora in pospeševalnik v nevarnostih življenja.

Ana Maria Fernandez

sl-si/article/vzgoja-predsolskih-otrok/
(29. Mar. 2026)